

TÜRKÇE

PARÇADA ANLAM 1

KAZANIM 1: PARÇANIN ANA DÜŞÜNCESİNİ, KONUSUNU VE BAŞLIĞINI BULUR.

Her metnin bir yazılış amacı ve o amacı ortaya koymak için kullandığı bir araç vardır. Metinlerin yazılış amacı yani anlatımda verilmek istenen mesaj, anlatımda hedeflenen parçanın ana düşüncesini verir. O hedefe ulaşmak için kullanılan araç da parçanın konusudur.

ANAHTAR

Ana Düşünce: “Parça niçin yazılmış, parçanın yazılış amacı nedir ?” sorularının cevabı ana düşünceyi verir.

Konu: “Parçada ne anlatılıyor?” sorusunun cevabı parçanın konusunu verir. Parçada işlenen düşünce, üzerinde durulan olay ya da durumdur. Genellikle konu metnin ilk cümlelerinde verilir.

UNUTMA! Ana düşünce paragrafın tamamını kapsar, ayrıntı ve örneğe yer vermez. Bir metni birkaç sözcükle özetleyen yargıdır.

Parçada ana düşünce ile ilgili en sık karşılaştığımız soru kökleri şunlardır

- Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?
- Bu parçada vurgulanmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?
- Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

DİKKAT! Paragrafın konusunu ve ana fikrini bulurken kesinlikle parçaya kendi yorumunu katma, parçada ne anlatılıyorsa ona odaklan.

Başlık: Ana düşüncenin özeti niteliğindedir. Parçanın anahtar sözcükleri başlığı verir.

UNUTMA: Başlığı bulurken dikkat edilmesi gereken noktalardan biri giriş cümlesidir. Giriş cümlesini / cümlelerini dikkatli okumak parçanın bütünü hakkında da fikir verir. Dikkat edilmesi gereken ikinci nokta ise parçada sık tekrar edilen kavram ya da düşüncenin tespit edilmesidir. Bu iki nokta doğru saptandığında başlık ortaya çıkacaktır.

Aşağıdaki parçaların konu ve ana düşüncesini bulalım.

Sanatçılar duygu ve düşüncelerini olduğu gibi aktarmayı tercih etmezler. Duygu ve düşüncelerini anlatırken abartmalara, benzetmelere, soyutlamalara başvururlar. Öyle olmasaydı sanat eserinin zevki de olmazdı zaten.

Bazı insanlara direkt ve aniden bir soru yöneltildiğinde şaşırıp kalırlar. Kem küm eder doğru dürüst bir cevap veremezler. Bu durum ilk başta sorunun cevabını bilmediklerini düşündürse de aslında söyleyecekleri çok olduğundan ve tüm o söyleyeceklerini ayaküstü anlatamayacak kadar dolu olduklarıdır.

KAZANIM 2: PARÇANIN YARDIMCI DÜŞÜNCELERİNİ BULUR.

Her metnin ana düşüncesi vardır, demiştik. Ana düşünceyi destekleyen açıklayan ve anlaşılır kılan düşünceler de parçanın yardımcı düşüncelerini oluşturur.

ANAHTAR

Her metinde sadece bir tane ana düşünce olmasına karşın birden çok yardımcı düşünce vardır.

UNUTMA! Olumsuz köklü sorular genellikle yardımcı düşünceyi buldurmaya yöneliktir.

- Bu parçadan aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?
- Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?
- Bu parçada aşağıdakilerden hangisinden söz edilmemiştir?
- Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

Aşağıdaki parçanın yardımcı düşüncelerini bulalım.

Aydın insan toplumunun önünde giden insandır. Topluma yol gösterir, sorunlarının çözümünde ona farklı kapılar aralar. Görgüsünü, bilgisini artırır. Bu yüzden bir toplum yetiştirdiği aydın ölçüsünde gelişmiş bir toplum olur.

KAZANIM 3: PARÇANIN DİL ve ANLATIMINDA HAKİM OLAN UNSURLARI BULUR.

Anlatımda dil ve anlatım özellikleri, anlatıcı, anlatıcının bakış açısı, anlatımda kullanılan unsurlardır. Yazar bu unsurları ne kadar başarılı kullanırsa metin de o ölçüde başarılı olur.

ANAHTAR

ANLATICI VE BAKIŞ AÇILARI:

A) Anlatıcı: Hikayeyi, romanı, masalı okuyucuya anlatan varlıktır.

B) Bakış açısı: Herhangi bir olayı, durumu veya kişiyi mekana ve zamana göre algılama biçimidir. Bunlar karşısında takınılan tavidir.

Anlatımda bakış açıları ve anlatıcı türleri:

1) Hakim Bakış Açısı (İlahi, Tanrısal Bakış Açısı):

Yaşanmış, yaşanan ve yaşanacak olan her şeyi bilir, görür ve duyar. Kahramanların kafasından dahi bilir. Anlatıcı kimsenin bilmediğini bilir. **3. Kişili anlatım vardır.** Fiiller 3. Kişi ile çekimlenir. Bu anlatıcı türüne "anlatıcı- yazar" da denilir.

Örnek Metin Dışarda iri tanelerle yağın karın altında Pınar bir ara buraların yabancı olduğunu, ayrılır ayrılmaz şehri unutabileceğini hissetti ama çok sürmedi bu. Bir kader duygusuna kapıldı. Hayatın mantığını çözemiyordu bir türlü. Kendini mutlu etmeye yetecek kadar güçlü hissetmiyordu o anda. Birinin, bir şeyin gelip onu bulması ve tüm her şeyi düzeltmesi ne iyi olurdu şimdi. Ama böyle bir şeyin imkansız olduğunu o da biliyordu.

2) Kahraman Bakış Açısı (Kahraman anlatıcı)

Anlatıcı eserin kahramanlarından biridir. Eser kahramanlarından herhangi biri olabilir. Gördüğünü, duyduğunu, bildiğini anlatır. **1. Kişili anlatım vardır.** Fiiller 1. Kişi ile çekimlenir.

Örnek Metin Ailemizin en büyüğü olan büyük dedem hayat arkadaşını kaybettikten sonra bir daha eski neşesine kavuşamadı. Çocuklarının, gelinlerinin, damatlarının tüm çabalarına rağmen yüzü hiç gülmedi. Ancak bazen torunların yaptığı şaklabanlıklar onu hafifçe tebessüm ettirirdi. Büyük dedeyi gülümsetmeyi başaran evde kahraman gibi karşılanır hatta ufak tefek hediyeler bile alırdı anne veya babasından. Evde en çok ben almışım dır o hediyeleri. Övünmek gibi olmasın ama...

3) Gözlemci Bakış Açısı

Anlatıcı olayları bir kamera gibi tarafsız bir şekilde anlatır. Sadece gözlemci durumdadır. Kahramanların gizli yanlarını veya gelecekte yaşananları bilemez. **3. Kişili anlatım vardır.** Fiiller 3. Kişi ile çekimlenir.

Örnek Metin Benim hakkımda gerçekten başka bir şey konuşmanızı istemiyorum." Dedi Necip büyük bir gayretle. Yutkundtu. "Çünkü bu köpek benim dostum, ondan ayırlamam."

UNUTMA! Hakim bakış açısında da gözlemci bakış açısında da 3. Kişili (o) anlatım vardır. Hakim bakış açısında yazar tüm her şeyi bilirken gözlemcide yalnız gördüğünü anlatır. Kahramanların iç dünyalarını, gelecekte olanlar vb. bilemez

KAZANIM 4: PARÇANIN YAPI UNSURLARINI KAVRAR.

Parçanın yapı unsurları binaların yapısına benzer. Taşı, tuğlası, harcı düzgün olmayan binalar nasıl çürük olursa giriş, gelişme, sonuç cümleleri yerli yerinde olmayan paragraflar da sağlam ve istenilen düzeyde başarılı olmaz.

ANAHTAR

Giriş Cümlesi: Parçanın ilk cümlesi / cümleleridir.

Zaman zaman ana düşüncüyü barındırır. Konuya giriş yapılan cümledir. İlgi çeken, merak uyandıran paragrafın konusu / ana düşüncesi hakkında az çok bilgi veren bölümdür.

Gelişme Cümlesi: Örnekleme, açıklama, tanık gösterme gibi yollardan faydalanılarak yardımcı düşünceleri barındıran cümlelerdir. Konuyu ayrıntıları ile açıklar. Gelişme cümleleri birden fazladır.

Sonuç Cümlesi: Parçanın son cümlesi / cümleleridir. Ana düşünce burada da bulunabilir. Parçada anlatılanların toparlandığı cümledir. Kendisinden önce anlatılanların sonuca bağlandığı veya özetlendiği cümledir.

UNUTMA! Paragrafın yapısını iyi bilmek bu konuda gelecek diğer soruları da çözmede anahtar görevi görür.

- **Paragrafı ikiye ayırma:** Her paragraf tek bir konuyu, tek bir ana düşünceyi aynı dil ve üslupla ele alır. Paragraf içinde konun değiştiği veya konunun ele alınış biçiminin değiştiği cümleden sonrası ikinci bir paragraf yapılması gerekliliğini doğurur.

UNUTMA! Bu sorularda parça içinde birbirinden bağımsız konular verilmez. Genellikle birbirine yakın konular veya aynı konunun farklı bir yönünün ele alınması şeklinde karşımıza çıkar. Sözelimi paragrafta kitap okumanın faydalarından söz ederken bir yerden sonra ülkemizde kitap okuyan kişilerin sayılarından, yıllara göre kitap okuma alışkanlığının gösterdiği değişimden söz edilebilir. Böyle sorularda dikkatli değerlendirme yapmak, konunun saptığı cümleyi iyi tespit etmek gerekir.

Örnek soru: (1)Kanser bundan belki 50 yıl öncesinde adı bile bilinmeyen bir hastalıktı. (2)Kanserin doğuşunu değişik sebeplere bağlıyor uzmanlar; kimisi teknolojiye bağlıyor, kimisi sağlıksız gıdalara. (3)Türkiye’de her yıl 160 bin kişi bu hastalığa yakalanıyor. (4)Sağlık Bakanlığının 2012 istatistiklerine göre kanserden ölen kişi sayısının yılda 70 bin civarında olduğu görülüyor. (5)Bu durum halkı ve yetkilileri kanserle mücadelenin daha dikkatli, tedbirli ve bilinçli bir şekilde yapılmasını gerekli kılıyor.

Cevap: Parçada ilk iki cümle kanserin doğuşu ve bunun nedenlerinden söz ederken 3. Cümleden itibaren kanserin ülkemizdeki durumundan söz etmektedir. O sebeple 3. Cümleden sonrası ikinci bir paragraf olmalıdır.

- **Paragrafta anlatım akışını bozan cümle:** Paragrafta anlatılan konunun dışına çıkan cümle sorulur.
UNUTMA! Bu sorular parçayı ikiye bölme soruları ile aynı mantıkla çözülür. Aradaki fark ikiye bölme sorularında konudan sapan birden çok cümle vardır (2. Bir paragraf oluşturmaya uygun sayıda) , anlatım akışını bozan cümlelerin sorulduğu sorularda ise adından da anlaşılacağı üzere bir tek cümledir aranan.

Örnek soru: Bugün babaların çoğu çocuklarından yakını (1). Konuşmalarından tutun da giyimlerine kadar her türlü eleştiriyi yaparlar (2) . Kendilerinin de bir zamanlar çocuk olduğunu unuturlar (3) . Baba olmak büyük fedakarlık ister (4) . Bunun asıl sebebi onların, çocuklarını çok sevmesi ve iyi yetişmesini istemesidir sadece (5).

Cevap: 4. Cümle “baba olmanın fedakarlık istemesi” parçada anlatılan konunun dışında kalmıştır.

- **Paragraf tamamlama:** Paragrafın başına, ortasına ya da sonuna gelebilecek cümleyi buldurmaya yönelik sorulardır. Paragrafın başı boş bırakılmışsa seçenekler arasından giriş bölümüne uygun olanı, ortası boş bırakılmışsa gelişme bölümüne uygun olanı, sonu boş bırakılmışsa da sonuç bölümüne uygun olan cümleyi bulmamız istenir.
UNUTMA! Giriş cümlesinde bağlayıcı sözcükler (ama, fakat, bununla beraber, bu...) bulunmaz. Gelişme cümleleri birbiriyle yakından bağlantılı cümleler olduğu için boş bırakılan cümleden önceki ve sonraki cümleyi iyi değerlendirmek gerekir. Sonuç cümlesi paragrafı sonlandıran, toparlayan, özetleyen bölüm olduğu için parçadan anlatılanı iyi tespit etmek gerekir. Ayrıca bu bölümde bağlayıcı sözcüklere (çünkü, ama, bundan dolayı, görülüyor ki...) yer verilir.

Örnek soru: Çok eski zamanlardan birinde bir adam padişaha gelmiş ve kendisinin ilginç bir becerisi olduğunu eğer izin verilirse padişaha bunu göstermek istediğini söylemiş. Padişah izin vermiş, adam gösterisini yapmış. Meğer adamın becerisi bir çuvaldızın deliğinden kırık tane iğneyi uzaktan atıp geçirmekmiş. Padişah bu adama 40 altın bağışlamış ve 40 tane de sopa vurulmasını emretmiş. Niçin mi...

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Yeteneğini boş işlere harcadığı için
- B) Böyle basit bir iş için padişahın vaktini aldığı için
- C) Böyle bir yeteneği şimdiye kadar sakladığı için
- D) Yeteneğini başkalarına da öğretmediği için

Cevap: A

- **Sorunun cevabı olan cümleyi bulma:** Paragrafın çok iyi değerlendirilmesi gereken bu tip sorularda ilk cümle/ler anahtar değeri taşır. Çünkü sorulan soruya cevap verirken kurduğumuz ilk cümleler direkt cevaba yöneliktir. Ardından gelen cümleler ise cevabı açıklamaya yönelik kurulan cümlelerdir.

Örnek soru: İyi bir yapıt bir süre sonra sanatçısına ait olmaktan çıkar. O eser öyle benimsenir, öyle sahiplenilir ki gerçek sahibinin kim olduğu unutulur. Halk eseri öyle kendinin sayar ki sahibinin adını bilmez ama eseri gayet iyi bilir. Sanki siz eseri yaratmamışsınızdır, eser sizi var etmiştir.

Yukarıdaki metin hangi aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiş olabilir?

- A) Bir eserin kim tarafından yapıldığının bir önemi var mıdır?
- B) Yaratıcılarının önüne geçen eserler olmuş mudur hiç?
- C) Bazı eserlerinin yazarlarının unutulmasının sebebi nedir?
- D) Halkın sahiplendiği eserler anonimleşir mi?

Cevap: C

- **Paragrafta yer değiştirme:** Bu tip sorularda bizden paragraf içindeki iki cümlelerin yerini değiştirerek paragrafın bütünlüğünün sağlanması istenir. Bu sebeple bu sorular paragrafın akışını bozan cümle sorularını çözerken kullandığımız tekniğin aynısını kullanarak çözülür.

Örnek soru : Eleştirmenler eserler hakkındaki değerlendirmelerini yaparken çoğu zaman okuru ölçü alıyor bana sorarsanız (1). Edebi eserlerin eleştirilmesinde artık yeni bir bakışa ihtiyaç olduğunu düşünüyorum(2). Okurun beğenisi üzerinden yorumlar yapılıyor(3). Oysa bir eser incelenirken onun kendi anlatmak istediklerine odaklanıp bunu ne kadar başardığı üzerinde durulmalı(4).

Metindeki anlam karışıklığının giderilmesi için aşağıdaki değişikliklerden hangisinin yapılması gerekir?

- A) 1 İLE 3 yer değiştirmeli
- B) 1 ile 2 yer değiştirmeli
- C) 3 ile 4 yer değiştirilmeli
- D) 3 ile 2 yer değiştirmeli

Cevap: B